

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 25ης Απριλίου 2013*

«Κοινωνική πολιτική — Ίση μεταχείριση στην απασχόληση και στην εργασία — Οδηγία 2000/78/ΕΚ — Άρθρα 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', 10, παράγραφος 1, και 17 — Απαγόρευση των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού — Έννοια των “πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη διακρίσεως” — Ρύθμιση του βάρους αποδείξεως — Αποτελεσματικές, ανάλογες προς την παράβαση και αποτρεπτικές κυρώσεις — Πρόσωπο το οποίο εμφανίζεται και το οποίο η κοινή γνώμη εκλαμβάνει ως τον διευθύνοντα ενός επαγγελματικού ποδοσφαιρικού συλλόγου — Δημόσιες δηλώσεις αποκλείουσες την πρόσληψη ποδοσφαιριστή εμφανιζόμενου ως ομοφυλοφίλου»

Στην υπόθεση C-81/12,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ την οποία υπέβαλε το *Curtea de Apel București* (Ρουμανία) με απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2011, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 14 Φεβρουαρίου 2012, στο πλαίσιο της δίκης

Asociația Accept

κατά

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Pešić, πρόεδρο τμήματος, Β. Σκουρή, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, μετέχοντα ως δικαστή του τρίτου τμήματος, Ε. Jarašiūnas, Α. Ó Caoimh (εισηγητή) και C. G. Fernlund, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen

γραμματέας: Μ. Alekseejev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 23ης Ιανουαρίου 2013,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η *Asociația Accept*, εκπροσωπούμενη από τον R.-I. Ionescu, avocat,
- το *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*, εκπροσωπούμενο από τους A. C. Ferenc και C. Nuică καθώς και από την C. Vlad,
- η Ρουμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον R. H. Radu, καθώς και από τις E. Gane και A. Voicu,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ρουμανική.

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις J. Enegren και C. Gheorghiu,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', 10, παράγραφος 1, και 17 της οδηγίας 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Asociația Accept (στο εξής: Accept) και του Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (εθνικό συμβούλιο καταπολεμήσεως των δυσμενών διακρίσεων, στο εξής: CNCD) με αντικείμενο την απόφαση του δευτέρου περί μερικής απορρίψεως καταγγελίας υποβληθείσας κατόπιν δημοσίων δηλώσεων εκ μέρους προσώπου το οποίο εμφανίζεται αλλά και εκλαμβάνεται από την κοινή γνώμη ως ο διευθύνων ενός επαγγελματικού ποδοσφαιρικού συλλόγου, αποκλείοντος την πρόσληψη από τον σύλλογο αυτό ενός ποδοσφαιριστή εμφανιζόμενου ως ομοφυλόφιλου.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2000/78, «σκοπός της [...]είναι η θέσπιση γενικού πλαισίου για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω θρησκείας ή πεποιθήσεων, ειδικών αναγκών, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, προκειμένου να υλοποιηθεί η αρχή της ίσης μεταχείρισης στα κράτη μέλη».
- 4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 15, 28, 31 και 35 της εν λόγω οδηγίας είναι διατυπωμένες ως εξής:

«(15) Αρμόδια για την εκτίμηση των γεγονότων, από τα οποία μπορεί να συναχθεί άμεση ή έμμεση διάκριση, είναι τα εθνικά δικαστήρια ή άλλοι αρμόδιοι φορείς. Σύμφωνα με τους κανόνες του εθνικού δικαίου ή την πρακτική [...]

[...]

(28) Η παρούσα οδηγία καθορίζει ελάχιστες προϋποθέσεις, αφήνοντας στα κράτη μέλη τη δυνατότητα θέσπισης ή διατήρησης ευνοϊκότερων διατάξεων. [...]

[...]

(31) Όταν πιθανολογείται διακριτική μεταχείριση, οι κανόνες περί [του] βάρους της αποδείξεως πρέπει να προσαρμόζονται και, προκειμένου να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η αρχή της ίσης μεταχείρισης, το βάρος της αποδείξεως πρέπει να αντιστρέφεται στον εναγόμενο. [...]

[...]

(35) Τα κράτη μέλη [καλούνται] να προβλέψουν ουσιαστικές αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις για την περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.»

5 Υπό τον τίτλο «Η έννοια των διακρίσεων», το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει στις παραγράφους 1 έως 3:

«1. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η αρχή της ίσης μεταχείρισης σημαίνει την απουσία άμεσης ή έμμεσης διάκρισης για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1.

2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1:

α) συντρέχει άμεση διάκριση όταν, για έναν από τους λόγους που αναφέρονται στο άρθρο 1, ένα πρόσωπο υφίσταται μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν την οποία υφίσταται, υπέστη ή θα υφίστατο σε ανάλογη κατάσταση ένα άλλο πρόσωπο,

[...]

3. Η παρενόχληση νοείται ως διάκριση κατά την έννοια της παραγράφου 1, εφόσον σημειώνεται ανεπιθύμητη συμπεριφορά που συνδέεται με ένα από τους λόγους του άρθρου 1 με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος. Στη συνάρτηση αυτή, η έννοια της παρενόχλησης μπορεί να οριστεί σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και πρακτική των κρατών μελών.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 έχει ως εξής:

«Εντός των ορίων των εξουσιών που απονέμονται στην [Ευρωπαϊκή Ένωση], η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε όλα τα πρόσωπα, στο δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων φορέων, όσον αφορά:

α) τους όρους πρόσβασης στην απασχόληση, την αυτοαπασχόληση και την εργασία, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων επιλογής και των όρων πρόσληψης, ανεξάρτητα από τον κλάδο δραστηριότητας και σε όλα τα επίπεδα της επαγγελματικής ιεραρχίας, [...]

[...].»

7 Το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 ορίζει ότι «[τ]α κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν διατάξεις που είναι ευνοϊκότερες για την προστασία της αρχής της ίσης μεταχείρισης από αυτές που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία».

8 Κατά το άρθρο 9 της εν λόγω οδηγίας:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ακόμη και εάν η σχέση στο πλαίσιο της οποίας εικάζεται ότι σημειώθηκε η διάκριση έχει λήξει, έχει πρόσβαση σε δικαστικές ή/και διοικητικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων, όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, διαδικασιών συνδιαλλαγής, για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι ενώσεις, οργανώσεις ή άλλα νομικά πρόσωπα, τα οποία έχουν, σύμφωνα με τα κριτήρια της εθνικής τους νομοθεσίας, έννομο συμφέρον να διασφαλίσουν ότι τηρούνται οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας, μπορούν να κινήσουν, είτε εξ ονόματος του ενάγοντος είτε προς υπεράσπισή του, και με την έγκρισή του, κάθε δικαστική ή/και διοικητική διαδικασία προβλεπόμενη για την πραγμάτωση των υποχρεώσεων εκ της παρούσας οδηγίας.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν θίγουν τις εθνικές διατάξεις περί των προθεσμιών ασκήσεως αγωγής σχετιζόμενης με την αρχή της ίσης μεταχείρισης.»

- 9 Υπό τον τίτλο «Βάρος της αποδείξεως», το άρθρο 10 της οδηγίας ορίζει στις παραγράφους 1 έως 4 αυτού:

«1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα, σύμφωνα με την εθνική δικονομία, προκειμένου να διασφαλίζουν ότι όταν ένα πρόσωπο που θεωρεί εαυτό ζημιωθέν από τη μη τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσάγει, ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης αρμόδιας αρχής, πραγματικά περιστατικά, από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, θα εναπόκειται στον εναγόμενο να αποδείξει ότι δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

2. Η παράγραφος 1 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εισάγουν κανόνες περί αποδείξεως ευνοϊκότερους για τους ενάγοντες.

3. Η παράγραφος 1 δεν ισχύει για ποινικές διαδικασίες.

4. Οι παράγραφοι 1, 2 και 3 ισχύουν επίσης για κάθε διαδικασία κινηθείσα σύμφωνα με το άρθρο 9 παράγραφος 2.»

- 10 Το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78 προβλέπει:

«Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση παραβίασης των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα εφαρμογής τους. Οι κυρώσεις, οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν την καταβολή αποζημίωσης στο θύμα, πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες με την παράβαση και αποτρεπτικές. [...]»

Το ρουμανικό δίκαιο

- 11 Η κυβερνητική πράξη 137, της 31ης Αυγούστου 2000, περί της προλήψεως και της επιβολής κυρώσεων έναντι κάθε μορφής δυσμενούς διακρίσεως, όπως αυτή τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα, ειδικότερα με τον νόμο 324, της 14ης Ιουλίου 2006, και δημοσιεύθηκε εκ νέου στις 8 Φεβρουαρίου 2007 (*Monitorul Oficial al României*, τμήμα I, αριθ. 99, της 8ης Φεβρουαρίου 2007, στο εξής: OG 137/2000), σκοπεύει μεταξύ άλλων στη μεταφορά της οδηγίας 2000/78 στην εσωτερική έννομη τάξη.

- 12 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 11, της OG 137/2000, η ενέχουσα δυσμενή διάκριση συμπεριφορά επάγεται την αστική ευθύνη, την ευθύνη εκ παραβάσεως ή την ποινική ευθύνη, κατά περίπτωση, υπό τις προβλεπόμενες από τον νόμο προϋποθέσεις.

- 13 Το άρθρο 5 της OG 137/2000 χαρακτηρίζει μεταξύ άλλων ως παράβαση το γεγονός της εξαρτήσεως της συμμετοχής ενός προσώπου σε οικονομική δραστηριότητα από τον γενετήσιο προσανατολισμό του.

- 14 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της OG 137/2000 προβλέπει ότι συνιστά παράβαση η άρνηση φυσικού ή νομικού προσώπου να προσλάβει ως εργαζόμενο πρόσωπο λόγω, μεταξύ άλλων, του γενετήσιου προσανατολισμού του, πλην των προβλεπομένων από τον νόμο εξαιρέσεων.

- 15 Το άρθρο 15 της OG 137/2000 ορίζει:

«Συνιστά παράβαση [...], εφόσον το γεγονός δεν εμπίπτει στο πλαίσιο της ποινικής νομοθεσίας, [...] κάθε συμπεριφορά αποβλέπουσα στο να θιγεί η αξιοπρέπεια ή να δημιουργηθεί ατμόσφαιρα εκφοβισμού, εχθρική, εξευτελιστική, ταπεινωτική ή προσβλητική έναντι προσώπου, ομάδας προσώπων ή κοινότητας λόγω του γενετήσιου προσανατολισμού τους [...].»

16 Κατά το άρθρο 20 της ΟΓ 137/2000:

- «1) Το πρόσωπο το οποίο εκτιμά ότι υπέστη δυσμενή διάκριση δύναται να προσφύγει στο [CNCD] εντός έτους από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά ή από την ημερομηνία κατά την οποία κατέστη εφικτό να λάβει γνώση ότι αυτά έλαβαν χώρα.
- 2) Το [CNCD] αποφαινεται επί της αιτήσεως με απόφαση του διευθυντικού συλλογικού οργάνου [...]
- [...]
- 6) Ο ενδιαφερόμενος οφείλει να αποδείξει το υποστατό των πραγματικών περιστατικών τα οποία επιτρέπουν να τεκμηριωθεί η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης δυσμενούς διακρίσεως, ενώ το πρόσωπο κατά του οποίου στρέφεται η υποβληθείσα καταγγελία φέρει το βάρος της αποδείξεως ότι τα πραγματικά περιστατικά δεν συνιστούν δυσμενή διάκριση. [...]
- 7) Το διευθυντικό συλλογικό όργανο αποφαινεται επί της αιτήσεως εντός 90 ημερών από την ημερομηνία καταθέσεώς της και η [απόφασή του] περιλαμβάνει: [...] τον τρόπο καταβολής του προστίμου, [...]
- [...].»

17 Το άρθρο 26, παράγραφοι 1 και 2, της ΟΓ 137/2000 ορίζει:

- «1) Για τις προβλεπόμενες στα άρθρα [...] 5 έως 8 [...] και 15 παραβάσεις επιβάλλονται κυρώσεις συνιστάμενες στην επιβολή προστίμου ύψους 400 έως 4 000 [ρουμανικών λεί] RON, εφόσον η δυσμενής διάκριση αφορά φυσικό πρόσωπο, ή χρηματικού προστίμου 600 έως 8 000 RON, εφόσον η δυσμενής διάκριση αφορά ομάδα προσώπων ή κοινότητα.
- 2) Οι κυρώσεις δύνανται επίσης να επιβληθούν και στα νομικά πρόσωπα. [...]»

18 Το άρθρο 27, παράγραφος 1, της ΟΓ 137/2000 προβλέπει:

«Οποιοσδήποτε θεωρεί εαυτόν θύμα δυσμενούς διακρίσεως δύναται να ζητήσει, ενώπιον δικαστηρίου, αποζημίωση και την επαναφορά της προγενέστερης της δυσμενούς διακρίσεως καταστάσεως ή την ακύρωση της απορρέουσας από τη δυσμενή διάκριση καταστάσεως, σύμφωνα με το κοινό δίκαιο. Το ανωτέρω αίτημα [...] δεν εξαρτάται από την υποβολή καταγγελίας ενώπιον του [CNCD].»

19 Το άρθρο 28, παράγραφος 1, της ΟΓ 137/2000 έχει ως εξής:

«Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, το αντικείμενο των οποίων έγκειται στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή οι οποίες έχουν έννομο συμφέρον για την καταπολέμηση των δυσμενών διακρίσεων, νομιμοποιούνται ενεργητικώς όταν η δυσμενής διάκριση εκδηλώνεται στον τομέα δραστηριότητάς τους και θίγει μία κοινότητα ή μία ομάδα προσώπων.»

20 Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της κυβερνητικής πράξεως 2, της 12ης Ιουλίου 2001, περί του νομικού καθεστώτος των παραβάσεων, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα (*Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 410, της 25ης Ιουλίου 2001, στο εξής: ΟΓ 2/2001), ορίζει:

«Οι επιβαλλόμενες επί των παραβατικών συμπεριφορών κυρώσεις συνίστανται κυρίως: α) σε προειδοποίηση, β) σε επιβολή προστίμου λόγω παραβατικής συμπεριφοράς, γ) σε προσφορά υπηρεσιών δημόσιας ωφέλειας.»

- 21 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΟG 2/2001, «με την προειδοποίηση εφιστάται προφορικώς ή εγγράφως η προσοχή του επιδεικνύοντος παραβατική συμπεριφορά ως προς τον κοινωνικό κίνδυνο των πραγματικών περιστατικών τα οποία έλαβαν χώρα, σε συνδυασμό με σύσταση αφορώσα τις νομικές διατάξεις».
- 22 Δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, της ΟG 2/2001, η προθεσμία παραγραφής του προστίμου ως κυρώσεως επί παραβατικής συμπεριφοράς είναι έξι μήνες από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά.
- 23 Το άρθρο 13, παράγραφος 4, της ΟG 2/2001 προβλέπει τη δυνατότητα θεσπίσεως, μέσω ειδικών νόμων, άλλων προθεσμιών παραγραφής των κυρώσεων επί παραβατικών συμπεριφορών.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 24 Στις 3 Μαρτίου 2010, η Accept, μη κυβερνητική οργάνωση επιφορτισμένη με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων των λεσβίων, των ομοφυλοφίλων, των αμφισεξουαλικών και τρανσεξουαλικών ατόμων, κατέθεσε καταγγελία σε βάρος του G. Becali και του SC Fotbal Club Steaua București SA (στο εξής: FC Steaua), επικαλούμενη την προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως σε θέματα προσλήψεων.
- 25 Προς στήριξη της καταγγελίας της, η Accept υποστήριξε ότι, στο πλαίσιο συνεντεύξεως με αντικείμενο την πιθανή μεταγραφή του X, επαγγελματία ποδοσφαιριστή, και τον υποτιθέμενο γενετήσιου προσανατολισμού του, ο G. Becali είχε προβεί στις 13 Φεβρουαρίου 2010 σε δηλώσεις, το περιεχόμενο των οποίων επαναλαμβάνεται στο πρώτο από τα υποβληθέντα με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ερώτημα. Από τις ανωτέρω δηλώσεις συνάγεται, κατά την Accept, ότι, μεταξύ άλλων, αντί να προσλάβει ποδοσφαιριστή εμφανιζόμενο ως ομοφυλόφιλο, ο G. Becali θα προτιμούσε να προστρέξει σε παίκτη της ομάδας των εφήβων. Κατά την Accept, οι εικασίες των δημοσιογράφων, τις οποίες προσυπέγραψε ο G. Becali, ότι ο X είναι ομοφυλόφιλος, απέτρεψαν τη σύναψη συμβάσεως εργασίας με τον εν λόγω παίκτη.
- 26 Η Accept υποστήριξε ότι ο G. Becali ευθύνεται για άμεση δυσμενή διάκριση λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, με αποτέλεσμα να παραβιάζεται η αρχή της ισότητας σε θέματα προσλήψεων και να θίγεται η αξιοπρέπεια των ομοφυλοφίλων.
- 27 Όσον αφορά τον έτερο διάδικο ενόπιον του CNCD, και συγκεκριμένα τον FC Steaua, η Accept υποστήριξε ότι, παρά το γεγονός ότι οι δηλώσεις του G. Becali μεταδόθηκαν από τα μέσα ενημερώσεως, ο ποδοσφαιρικός αυτός σύλλογος ουδέποτε έλαβε αποστάσεις από αυτές. Αντιθέτως, το συμβούλιο του FC Steaua επιβεβαίωσε, κατά την Accept, ότι για την πρόσληψη των παικτών ακολουθούνταν η συγκεκριμένη πολιτική από τον σύλλογο για τον λόγο ότι «η ομάδα είναι μια οικογένεια» και η παρουσία στους κόλπους της ενός ομοφυλοφίλου «θα δημιουργούσε εντάσεις στην ομάδα και στις τάξεις των θεατών». Εξάλλου, η Accept θεώρησε ότι, κατά τον χρόνο κατά τον οποίο ο G. Becali προέβη στις επίδικες δηλώσεις, εξακολουθούσε να είναι μέτοχος του FC Steaua.
- 28 Με απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 2010, το CNCD έκρινε ότι η επίδικη στο πλαίσιο της κύριας δίκης κατάσταση εξέφευγε του πλαισίου μιας ενδεχόμενης εργασιακής σχέσεως. Κατά το CNCD, οι δηλώσεις του G. Becali δεν μπορούσαν να εκληφθούν ως προερχόμενες από εργοδότη ή από τον νόμιμο εκπρόσωπό του ή από αρμόδιο για τις προσλήψεις πρόσωπο, τη στιγμή μάλιστα κατά την οποία ο G. Becali έφερε, κατά τον χρόνο των συγκεκριμένων δηλώσεων, την ιδιότητα του μετόχου του FC Steaua.

- 29 Πάντως, το CNCD θεώρησε ότι οι δηλώσεις του G. Becali στοιχειοθετούσαν δυσμενή διάκριση υπό τη μορφή παρενοχλήσεως. Κατόπιν τούτου, επέβαλε στον τελευταίο την ποινή της προειδοποίησης, μόνως τότε εφικτής κυρώσεως σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της ΟΓ 2/2001, καθόσον η απόφαση του CNCD εκδόθηκε μετά την παρέλευση έξι μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβαν χώρα τα επίδικα πραγματικά περιστατικά.
- 30 Η Accept άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου προσφυγή/αγωγή κατά της ανωτέρω αποφάσεως αιτούμενη κατ' ουσίαν, κατ' αρχάς, την ακύρωσή της, ακολούθως δε να διαπιστωθεί ότι τα επίδικα πραγματικά περιστατικά εμπίπτουν στον εργασιακό τομέα και ότι απεδείχθη ότι έλαβαν χώρα πραγματικά περιστατικά επιτρέποντα να υποτεθεί η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, τέλος δε να επιβληθεί η ποινή του χρηματικού προστίμου αντί της προειδοποίησης.
- 31 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 2008, C-54/07, Feryn (Συλλογή 2008, σ. I-5187), δεν φωτίζει το ζήτημα σε ικανοποιητικό βαθμό δοθέντος ότι οι ενέχουσες δυσμενή διάκριση δηλώσεις προέρχονται από πρόσωπο το οποίο αδυνατεί κατά νόμο να δεσμεύσει την εταιρία η οποία προσλαμβάνει προσωπικό, το οποίο όμως, δεδομένων των στενών δεσμών του με την ως άνω εταιρία, θα μπορούσε να επηρεάσει αποφασιστικά τη λήψη της αποφάσεως της ή, κατ' ελάχιστον, θα μπορούσε να εκληφθεί ως πρόσωπο δυνάμενο να επηρεάσει κατά τρόπο αποφασιστικό τη σχετική απόφαση.
- 32 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι εν πάση περιπτώσει η σχέση μεταξύ του FC Steaua και του G. Becali είναι άτυπη. Συγκεκριμένα, κατά νόμον, ο τελευταίος πώλησε τις μετοχές τις οποίες κατείχε στον FC Steaua στις 8 Φεβρουαρίου 2010, η σχετική πώληση καταχωρίστηκε στο εμπορικό μητρώο στις 23 Φεβρουαρίου, ενώ οι ενέχουσες δυσμενή διάκριση δηλώσεις χρονολογούνται από τις 13 Φεβρουαρίου 2010. Όπως προκύπτει εν προκειμένω από τη δικογραφία η οποία τέθηκε στη διάθεση του Δικαστηρίου, κατά το ρουμανικό δίκαιο η πώληση μετοχών μπορεί να αντιταχθεί στους τρίτους μόνον από την ημερομηνία κατά την οποία έγινε δημοσίως γνωστή μέσω της καταχωρίσεως της στο εμπορικό μητρώο. Κατά το αιτούν δικαστήριο, αφού πώλησε τις μετοχές του, ο G. Becali δεν μετέβαλε στάση με τις δημόσιες εμφανίσεις του και εξακολουθούσε να αυτοχαρακτηρίζεται ως «χορηγός» του FC Steaua. Υπό τις περιστάσεις αυτές, τουλάχιστον σε επίπεδο συλλογικής «φαντασιώσεως», διατήρησε τις ίδιες σχέσεις με τον FC Steaua όπως και πριν από την πώληση των μετοχών του.
- 33 Πέραν τούτου, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, στο πλαίσιο της ρυθμίσεως του βάρους της αποδείξεως, όπως προβλέπει το άρθρο 10 της οδηγίας 2000/78, η υποχρέωση η οποία βαρύνει επαγγελματικό ποδοσφαιρικό σύλλογο να καταδείξει την έλλειψη δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού θα μπορούσε να αποδειχθεί ανέφικτο να λάβει χώρα στην πράξη, καθόσον η απόδειξη του γεγονότος ότι ένας τέτοιος σύλλογος προσέλαβε παίκτες χωρίς να λάβει υπόψη τον γενετήσιο προσανατολισμό τους θα ενείχε τον κίνδυνο, πάντοτε κατά το αιτούν δικαστήριο, να θίξει το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.
- 34 Εξάλλου, το ίδιο δικαστήριο υπογραμμίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, της ΟΓ 2/2001, ανεξάρτητα από τη σοβαρότητα μιας τυχόν διαπιστωμένης από το CNCD δυσμενούς διακρίσεως, οσάκις το τελευταίο εκδίδει απόφαση μετά την εκπνοή της εξαμήνης προθεσμίας αφότου έλαβαν χώρα τα επίδικα πραγματικά περιστατικά, δεν διαθέτει την ευχέρεια επιβολής καμίας χρηματικής ποινής ως κυρώσεως λόγω παραβατικής συμπεριφοράς, ενώ μπορεί απλώς να επιβάλει την επικαλούμενη «προειδοποίηση», βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, της ίδιας κυβερνητικής πράξεως, για την οποία ποινή δεν προβλέπεται παραγραφή.

35 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Curtea de Apel București αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εφαρμόζονται οι πρόνοιες του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας [2000/78] στην περίπτωση κατά την οποία ο μέτοχος ενός ποδοσφαιρικού συλλόγου, ο οποίος εμφανίζεται αυτοπροσώπως και εκλαμβάνεται από τα μέσα ενημερώσεως αλλά και από την κοινωνία ως ο διευθύνων (“παράγοντας”) της συγκεκριμένης ποδοσφαιρικής εταιρίας, δηλώνει στα μέσα ενημερώσεως τα ακόλουθα:

“Δεν θα προσλάμβανα στην ομάδα έναν ομοφυλόφιλο ακόμα και αν επρόκειτο να διαλυθεί ο [FC Steaua]. Οι φήμες είναι φήμες, πώς όμως καθίσταται τούτο είδηση και μάλιστα πρωτοσέλιδη; Ενδέχεται να είναι ψευδές ότι είναι ομοφυλόφιλος. Αν όμως τούτο αληθεύει; Στην οικογένειά μου δεν έχει καμία δουλειά ένας gay και ο [FC Steaua] είναι η οικογένειά μου. Αντί με έναν gay, καλύτερο θα ήταν να παίζαμε με έναν παίκτη της ομάδας των εφήβων. Για μένα δεν υφίσταται ζήτημα δυσμενούς διακρίσεως. Ουδείς μπορεί να με υποχρεώσει να εργαστώ με οποιονδήποτε. Όπως αυτοί έχουν δικαιώματα, έτσι και εγώ έχω το δικαίωμα να εργάζομαι με όποιους μου αρέσουν.”

“Δεν θα προσλάμβανα στην ομάδα έναν ομοφυλόφιλο ακόμα και αν επρόκειτο να διαλυθεί ο Steaua. Ενδέχεται να είναι ψευδές ότι είναι ομοφυλόφιλος. Αν όμως τούτο αληθεύει; Αντί να έχω έναν ομοφυλόφιλο στο γήπεδο, καλύτερα να προσλάβω έναν έφηβο. Δεν πρόκειται περί δυσμενούς διακρίσεως. Ουδείς μπορεί να με υποχρεώσει να εργαστώ με οποιονδήποτε. Όπως αυτοί έχουν δικαιώματα, έτσι και εγώ έχω το δικαίωμα να εργάζομαι με όποιους μου αρέσουν. Ακόμη και αν ο Θεός μου έλεγε στον ύπνο μου ότι ο Χ δεν είναι ομοφυλόφιλος 100 % δεν θα τον προσλάμβανα! Γράφηκαν πολλά στις εφημερίδες ότι είναι ομοφυλόφιλος. Ακόμη και αν η ΤΣΚΑ μου τον παραχωρούσε δωρεάν και πάλι δεν θα τον προσλάμβανα! Θα μπορούσε να είναι κάποιος εξαιρετικά εριστικός, ακόμη και ο μεγαλύτερος μέθυσος [...] αλλά αν είναι ομοφυλόφιλος δεν θέλω ούτε καν να ακούω γι' αυτόν”;

- 2) Σε ποιο βαθμό δηλώσεις όπως οι ανωτέρω μπορούν να χαρακτηριστούν ως “πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη άμεσης ή έμμεσης δυσμενούς διακρίσεως” κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας [2000/78] σε σχέση με τον καθού ποδοσφαιρικό σύλλογο [FC Steaua];
- 3) Σε ποιο βαθμό πρόκειται ή μη για “probatio diabolica” σε περίπτωση κατά την οποία αντιστρέφεται το βάρος της αποδείξεως περί του οποίου γίνεται λόγος στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας [2000/78] και καλείται ο καθού ποδοσφαιρικός σύλλογος [FC Steaua] να αποδείξει ότι δεν παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, ειδικότερα δε να αποδείξει ότι στην πρόσληψη δεν παρεμβάλλεται ο γενετήσιος προσανατολισμός;
- 4) Η αδυναμία επιβολής της συνιστάμενης σε χρηματικό πρόστιμο ποινής σε περίπτωση δυσμενούς διακρίσεως μετά την εκπνοή προθεσμίας παραγραφής 6 μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία έλαβε χώρα το γεγονός, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, της [OG 2/2001] 2/2001 περί του νομικού καθεστώτος των παραβάσεων, αντίκειται στο άρθρο 17 της οδηγίας [2000/78], λαμβανομένου υπόψη ότι οι κυρώσεις πρέπει, στις περιπτώσεις δυσμενών διακρίσεων, να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες προς την παράβαση και αποτρεπτικές;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 36 Όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ύπαρξη άμεσης διακρίσεως, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78, δεν εξαρτάται από τη δυνατότητα ταυτοποίησης ενός καταγγέλλοντος υποστηρίζοντας ότι υπήρξε θύμα μιας τέτοιας δυσμενούς διακρίσεως [βλ., ως προς την οδηγία 2000/43/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 2000, περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής (ΕΕ L 180, σ. 22), προπαρατεθείσα απόφαση Feryn, σκέψεις 23 έως 25].
- 37 Εξάλλου, έχοντας ιδίως υπόψη το άρθρο 8, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, το άρθρο 9, παράγραφος 2, αυτής ουδόλως απαγορεύει στα κράτη μέλη να προβλέπουν, με την εθνική τους νομοθεσία, το δικαίωμα των ενώσεων που έχουν έννομο συμφέρον να διασφαλίζουν την τήρηση της οδηγίας αυτής ή του οργανισμού ή των οργανισμών που ορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 13 της εν λόγω οδηγίας να κινούν ένδικες ή διοικητικές διαδικασίες με σκοπό την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία αυτή, χωρίς να ενεργούν εξ ονόματος συγκεκριμένου καταγγέλλοντος/ενάγοντος ή σε περίπτωση αδυναμίας ταυτοποίησης συγκεκριμένου καταγγέλλοντος/ενάγοντος. Εν πάση περιπτώσει, στον εθνικό δικαστή και μόνον εναπόκειται να εκτιμήσει αν η νομοθεσία τού παρέχει τέτοια δυνατότητα (βλ., επίσης, προπαρατεθείσα απόφαση Feryn, σκέψη 27).
- 38 Όταν συγκεκριμένο κράτος μέλος προβλέπει παρόμοιο δικαίωμα, όπως προκύπτει από τα άρθρα 8, παράγραφος 1, 9, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 10, παράγραφοι 1, 2 και 4, της οδηγίας 2000/78, η τελευταία δεν απαγορεύει περαιτέρω η ρύθμιση του βάρους της αποδείξεως, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, να εφαρμόζεται και επί των καταστάσεων στο πλαίσιο των οποίων μια τέτοια ένωση κινεί διαδικασία, χωρίς να ενεργεί για λογαριασμό ή προς υποστήριξη ενός συγκεκριμένου καταγγέλλοντος/ενάγοντος ή με τη συγκατάθεσή του. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από το γράμμα του δευτέρου και του τρίτου από τα υποβληθέντα ερωτήματα, κατά το αιτούν δικαστήριο, η προβλεπόμενη στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ρύθμιση του βάρους της αποδείξεως επιδέχεται, ενδεχομένως και υπό την επιφύλαξη των δοθησομένων από το Δικαστήριο απαντήσεων επί των εν λόγω ερωτημάτων, εφαρμογή επί της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 39 Δεν αμφισβητείται ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η Accept είναι ένωση όπως οι προβλεπόμενες στο άρθρο 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/78, ότι το άρθρο 28, παράγραφος 1, της ΟΓ 137/2000 της αναγνωρίζει τη δυνατότητα να κινήσει ένδικες ή διοικητικές διαδικασίες προκειμένου να γίνουν σεβαστές οι απορρέουσες από την εν λόγω οδηγία υποχρεώσεις, χωρίς η ίδια να ενεργεί εξ ονόματος συγκεκριμένου καταγγέλλοντος/ενάγοντος, και μπορεί να θεωρηθεί ως «ενδιαφερόμενο πρόσωπο» κατά το άρθρο 20, παράγραφος 6, της ίδιας κυβερνητικής πράξεως.

Επί του πρώτου και του δευτέρου ερωτήματος

- 40 Τα δύο πρώτα ερωτήματα αποσκοπούν στο να προσδιοριστεί κατ' ουσίαν αν τα άρθρα 2, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 έχουν την έννοια ότι πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της διαφοράς της κύριας δίκης επιδέχονται τον χαρακτηρισμό των «πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» όσον αφορά επαγγελματικό ποδοσφαιρικό σύλλογο, ενώ οι επίδικες δηλώσεις προέρχονται από πρόσωπο εμφανιζόμενο και εκλαμβάνόμενο από τα μέσα ενημερώσεως αλλά και από την κοινωνία ως ο κύριος διευθύνων τον εν λόγω σύλλογο, χωρίς πάντως να διαθέτει κατ' ανάγκη τη νομική ικανότητα να τον δεσμεύει και να τον εκπροσωπεί επί θεμάτων προσλήψεων.

- 41 Πρέπει συναφώς να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας ασκηθείσας δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εκτιμά τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως της κύριας δίκης ή να εφαρμόζει επί μέτρων ή εθνικών καταστάσεων τους κανόνες που αυτό έχει ερμηνεύσει, λαμβανομένου υπόψη ότι τα ζητήματα αυτά εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων (βλ., ιδίως, απόφαση της 30ής Μαρτίου 2006, C-451/03, *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, Συλλογή 2006, σ. I-2941, σκέψη 69 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Υπό την έννοια αυτή, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να λάβει θέση επί του ερωτήματος αν οι περιστάσεις ως έχουν στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης και έχουν εκτεθεί με την απόφαση περί παραπομπής είναι αποκαλυπτικές συγκεκριμένης δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού.
- 42 Όπως προκύπτει ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας 2000/78, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως εναπόκειται στο εθνικό δικαιοδοτικό όργανο ή σε άλλο αρμόδιο όργανο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο ή την εθνική πρακτική (βλ. απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, C-415/10, *Meister*, σκέψη 37). Σύμφωνα με τον προβλεπόμενο στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής μηχανισμό, εφόσον αποδεικνύονται παρόμοια πραγματικά περιστατικά, εναπόκειται στον εναγόμενο διάδικο να αποδείξει ακολούθως ενώπιον του εν λόγω δικαιοδοτικού οργάνου ότι, παρά τη φαινομενική δυσμενή διάκριση, δεν υπήρξε παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας.
- 43 Τούτο δοθέντος, το Δικαστήριο μπορεί να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο τα στοιχεία ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που θα του ήσαν χρήσιμα για την έκδοση της δίκης του αποφάσεως (βλ., ιδίως, αποφάσεις *Feryn*, προπαρατεθείσα, σκέψη 19 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, C-163/10, *Patriciello*, Συλλογή 2011, σ. I-7565, σκέψη 21).
- 44 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όπως προκύπτει από τα άρθρα 1 και 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78, η τελευταία επιδέχεται εφαρμογή σε καταστάσεις, όπως είναι αυτές στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, οι οποίες αφορούν, επί θεμάτων απασχολήσεως και εργασίας, δηλώσεις επί των «όρων προσβάσεως στην απασχόληση, περιλαμβανομένων [...] των όρων προσλήψεως».
- 45 Εξακολουθεί να μην ασκεί επιρροή ως προς την ανωτέρω διαπίστωση το γεγονός, το οποίο υπογραμμίστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας της κύριας δίκης, ότι το σύστημα προσλήψεως επαγγελματιών ποδοσφαιριστών δεν θεμελιώνεται σε δημόσια προσφορά ή σε άμεση διαπραγμάτευση κατόπιν διαδικασίας επιλογής προϋποθέτουσας την υποβολή υποψηφιοτήτων και προεπιλογή αυτών βάσει του ενδιαφέροντος του εργοδότη προς το πρόσωπό τους. Πράγματι, όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της Ένωσης, η άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης στο μέτρο που συνιστά οικονομική δραστηριότητα (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1976, 13/76, *Donà*, Συλλογή τόμος 1976, σ. 507, σκέψη 12, και της 16ης Μαρτίου 2010, C-325/08, *Olympique Lyonnais*, Συλλογή 2010, σ. I-2177, σκέψη 27). Αυτό ισχύει για τη δραστηριότητα των επαγγελματιών ή ημιεπαγγελματιών ποδοσφαιριστών εφόσον ασκούν μισθωτή δραστηριότητα ή αμείβονται έναντι της παροχής υπηρεσιών (απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, *Bosman*, Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 73).
- 46 Όπως υπογραμμίζει κατ' ουσίαν το αιτούν δικαστήριο, στο πλαίσιο της ιδιόμορφης διαφοράς η οποία κατέληξε στην έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως *Feryn*, επρόκειτο για δηλώσεις προερχόμενες από έναν εκ των διευθυντών της εταιρίας *Feryn NV*, ο οποίος είχε, όπως προκύπτει ιδίως από τη διατύπωση των υποβληθέντων στο πλαίσιο της υποθέσεως εκείνης προδικαστικών ερωτημάτων, την ικανότητα δικαίου να προσδιορίζει την πολιτική προσλήψεων της ως άνω εταιρίας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση *Feryn*, σκέψεις 2, 16, 18 και 20).

- 47 Πάντως, η προπαρατεθείσα απόφαση Feryn δεν αφήνει να εννοηθεί ότι, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί, σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, της ανωτέρω οδηγίας, το υποστατό των «πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως», ο προβαίνων στις δηλώσεις σχετικά με την πολιτική προσλήψεων συγκεκριμένης οντότητας οφείλει να έχει ικανότητα δικαίου συνιστάμενη στον άμεσο καθορισμό της εν λόγω πολιτικής ή ακόμη στη δέσμευση ή εκπροσώπηση της εν λόγω οντότητας σε θέματα προσλήψεων.
- 48 Πράγματι, το γεγονός απλώς και μόνον ότι δηλώσεις όπως αυτές στο πλαίσιο της κύριας δίκης δεν προέρχονται ευθέως από συγκεκριμένο εναγόμενο διάδικο δεν απαγορεύει κατ' ανάγκη το να είναι εφικτή η στοιχειοθέτηση, όσον αφορά τον συγκεκριμένο διάδικο, του υποστατού των «πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως», κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, της ανωτέρω οδηγίας.
- 49 Εξ αυτού έπεται ότι ο εναγόμενος εργοδότης τελεί σε αδυναμία να αρνηθεί το υποστατό πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται ότι ασκεί πολιτική προσλήψεων ενέχουσα δυσμενή διάκριση, περιοριζόμενος στο επιχείρημα ότι οι υπονοούμενες την ύπαρξη ομοφοβικής πολιτικής προσλήψεων δηλώσεις προέρχονται από πρόσωπο το οποίο, μολονότι ισχυρίζεται και διαδραματίζει προφανώς σημαντικό ρόλο σε επίπεδο διοικήσεως του ίδιου εργοδότη, δεν έχει ικανότητα δικαίου να τον δεσμεύει επί θεμάτων προσλήψεων.
- 50 Σε κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης, το γεγονός ότι ο εναγόμενος εργοδότης δεν έλαβε σαφώς αποστάσεις από τις επίδικες δηλώσεις συνιστά στοιχείο το οποίο δύναται να λάβει υπόψη του το επιληφθέν της διαφοράς δικαστήριο στο πλαίσιο της σφαιρικής εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών.
- 51 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η αντίληψη του κοινού ή των εμπλεκόμενων κύκλων δύναται να αποτελέσει λυσιτελή ένδειξη για τη σφαιρική εκτίμηση των επιδικών στο πλαίσιο της κύριας δίκης δηλώσεων (βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Απριλίου 2007, C-470/03, AGM-COS.MET, Συλλογή 2007, σ. I-2749, σκέψεις 55 έως 58).
- 52 Εξάλλου, σε αντίθεση προς όσα άφησε να εννοηθούν το CNCD τόσο με τις γραπτές όσο και με τις προφορικές παρατηρήσεις που υπέβαλε ενώπιον του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι επαγγελματικός ποδοσφαιρικός σύλλογος όπως ο επίδικος στο πλαίσιο της κύριας δίκης δεν διεξήγαγε καμία διαπραγμάτευση για την πρόσληψη αθλητή εμφανιζομένου ως ομοφυλοφίλου δεν αποκλείει το ενδεχόμενο πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως εφαρμοζόμενης από τον ανωτέρω σύλλογο να μπορούν να θεωρηθούν ως αποδεδειγμένα.
- 53 Υπό το φως των προηγηθεισών σκέψεων, στο πρώτο και στο δεύτερο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι τα άρθρα 2, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 έχουν την έννοια ότι πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της διαφοράς της κύριας δίκης επιδέχονται τον χαρακτηρισμό των «πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» όσον αφορά επαγγελματικό ποδοσφαιρικό σύλλογο, ενώ οι επίδικες δηλώσεις προέρχονται από πρόσωπο εμφανιζόμενο και εκλαμβανόμενο από τα μέσα ενημερώσεως αλλά και από την κοινωνία ως ο κύριος διευθύνων τον εν λόγω σύλλογο, χωρίς πάντως να διαθέτει κατ' ανάγκη τη νομική ικανότητα να τον δεσμεύει και να τον εκπροσωπεί επί θεμάτων προσλήψεων.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 54 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, σε περίπτωση κατά την οποία πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της κύριας δίκης χαρακτηρίζονταν ως «πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» λόγω γενετήσιου προσανατολισμού κατά την πρόσληψη των παικτών εκ μέρους επαγγελματικού συλλόγου ποδοσφαίρου, το βάρος της

αποδείξεως, όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 δεν νοείται να επιβάλλει την υποχρέωση αποδείξεως μη δυναμένης να προσκομιστεί, χωρίς να θίγεται το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.

- 55 Συναφώς, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν στοιχειοθετούνται πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, κατά την έννοια της ανωτέρω οδηγίας, η αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως απαιτεί το βάρος αποδείξεως να φέρουν οι εναγόμενοι διάδικοι, οι οποίοι καλούνται να αποδείξουν ότι δεν παραβιάστηκε η ανωτέρω αρχή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Ιουλίου 2008, C-303/06, Coleman, Συλλογή 2008, σ. I-5603, σκέψη 54).
- 56 Στη συγκεκριμένη αλληλουχία, οι εναγόμενοι διάδικοι ενδέχεται να αμφισβητήσουν, ενώπιον των αρμοδίων εθνικών δικαιοδοτικών οργάνων, την ύπαρξη μιας τέτοιας παραβιάσεως αποδεικνύοντας με κάθε νόμιμο μέσο, μεταξύ άλλων, ότι η πολιτική τους περί προσλήψεων θεμελιώνεται σε άσχετους με οποιαδήποτε δυσμενή διάκριση λόγω γενετήσιου προσανατολισμού παράγοντες.
- 57 Για την ανατροπή του μαχητού τεκμηρίου, το υποστατό του οποίου μπορεί να είναι απόρροια του άρθρου 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78, δεν απαιτείται ο εναγόμενος διάδικος να αποδείξει ότι πρόσωπα συγκεκριμένου γενετήσιου προσανατολισμού προσελήφθησαν κατά το παρελθόν, δοθέντος ότι παρόμοια απαίτηση ενδέχεται στην πράξη, υπό ορισμένες περιστάσεις, να θίξει το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.
- 58 Στο πλαίσιο της σφαιρικής εκτιμήσεως η οποία θα εναπέκειτο εν τοιαύτη περιπτώσει στο επιληφθέν της διαφοράς εθνικό δικαιοδοτικό όργανο, η πιθανολογούμενη δυσμενής διάκριση λόγω γενετήσιου προσανατολισμού θα μπορούσε να ανασκευαστεί μέσω δέσμης συγκλινουσών ενδείξεων. Όπως υποστήριξε κατ' ουσίαν η Accept, μεταξύ των εν λόγω ενδείξεων θα μπορούσαν να περιληφθούν μεταξύ άλλων τυχόν αντίδραση του εμπλεκόμενου εναγομένου υπό την έννοια σαφούς αποστασιοποιήσεώς του έναντι των δημοσίων δηλώσεων στις οποίες οφείλεται η πιθανολογούμενη δυσμενής διάκριση, καθώς και η ύπαρξη ρητών διατάξεων σε θέματα πολιτικής προσλήψεων του ίδιου διαδίκου προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78.
- 59 Υπό το φως των προηγηθεισών σκέψεων, στο τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της κύριας δίκης χαρακτηρίζονταν ως «πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» λόγω γενετήσιου προσανατολισμού κατά την πρόσληψη των παικτών εκ μέρους επαγγελματικού συλλόγου ποδοσφαίρου, το βάρος αποδείξεως, όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 δεν νοείται να επιβάλλει την υποχρέωση αποδείξεως μη δυναμένης να προσκομιστεί, χωρίς να θίγεται το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

- 60 Με το τέταρτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι προσκρούει σε αυτό εθνική κανονιστική διάταξη δυνάμει της οποίας, σε περίπτωση διαπιστώσεως δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, δεν είναι εφικτό να απευθυνθεί προειδοποίηση όπως εκείνη στο πλαίσιο της κύριας δίκης, οσάκις η εν λόγω διαπίστωση χωρεί μετά την εκπνοή προθεσμίας παραγραφής έξι μηνών από την ημερομηνία επελεύσεως των πραγματικών περιστατικών.
- 61 Το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78 αναθέτει στα κράτη μέλη τη μέριμνα να προσδιορίζουν το καθεστώς των εφαρμοστέων κυρώσεων επί των παραβιάσεων των εθνικών διατάξεων οι οποίες εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν της ανωτέρω οδηγίας και να λαμβάνουν κάθε αναγκαίο μέτρο προκειμένου να

διασφαλίζεται η εκτέλεση των εν λόγω κυρώσεων. Μολονότι δεν επιβάλλει συγκεκριμένες κυρώσεις, η ανωτέρω διάταξη διευκρινίζει ότι οι εφαρμοστέες επί των παραβιάσεων των εθνικών διατάξεων οι οποίες εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν της εν λόγω οδηγίας κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες προς την παραβίαση και αποτρεπτικές.

- 62 Στο πλαίσιο διαδικασίας κατά την οποία συγκεκριμένη ένωση, η οποία εξουσιοδοτείται προς τούτο από τον νόμο, ζητεί να διαπιστωθεί η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/78, και να επιβληθούν προς τούτο κυρώσεις, οι κυρώσεις οι οποίες πρέπει να προβλέπονται από το εθνικό δίκαιο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 της ανωτέρω οδηγίας πρέπει επίσης να είναι αποτελεσματικές, ανάλογες προς την παραβίαση και αποτρεπτικές, έστω και αν είναι ανέφικτη η ταυτοποίηση του θύματος (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση *Feryn*, σκέψεις 38 και 40).
- 63 Εξ αυτού έπεται ότι το καθεστώς των κυρώσεων το οποίο καθιερώθηκε για τη μεταφορά του άρθρου 17 της οδηγίας 2000/78 στην έννομη τάξη συγκεκριμένου κράτους μέλους πρέπει μεταξύ άλλων να διασφαλίζει, εκ παραλλήλου με τα λαμβανόμενα προς εφαρμογή του άρθρου 9 της ίδιας οδηγίας μέτρα, αποτελεσματική και εν τοις πράγμασι έννομη προστασία των αντλούμενων από αυτήν δικαιωμάτων (βλ., κατ' αναλογίαν, μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Απριλίου 1997, C-180/95, *Draehmpaehl*, Συλλογή 1997, σ. I-2195, σκέψεις 24, 39 και 40). Η αυστηρότητα των κυρώσεων πρέπει να τελεί σε κατάσταση ισόρροπη προς τη σοβαρότητα των παραβιάσεων τις οποίες αυτές κολάζουν, διασφαλίζοντας ιδίως όντως αποτρεπτικό αποτέλεσμα (βλ., υπό την έννοια αυτή, ιδίως, αποφάσεις της 8ης Ιουνίου 1994, C-383/92, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Συλλογή 1994, σ. I-2479, σκέψη 42, καθώς και *Draehmpaehl*, προπαρατεθείσα, σκέψη 40), τηρουμένης της γενικής αρχής της αναλογικότητας (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-101/01, *Lindqvist*, Συλλογή 2003, σ. I-12971, σκέψεις 87 και 88, και της 5ης Ιουλίου 2007, C-430/05, *Ντιόνικ και Πίκουλας*, Συλλογή 2007, σ. I-5835, σκέψη 53).
- 64 Εν πάση περιπτώσει, αμιγώς συμβολική κύρωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συμβατή προς την ορθή και αποτελεσματική εφαρμογή της οδηγίας 2000/78.
- 65 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την υποβληθείσα ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία, η προβλεπόμενη στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της ΟΓ 2/2001 εξάμηνη προθεσμία παραγραφής αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία κατά την οποία παρήχθησαν τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, ενώ η προβλεπόμενη στο άρθρο 20 της ΟΓ 137/2000 προθεσμία ασκήσεως αγωγής, η οποία είναι ετήσια, αρχίζει να τρέχει από την ίδια στιγμή. Εξ αυτού έπεται ότι ο καταγγέλλων/ενάγων έχει τη δυνατότητα να προσφύγει εγκύρως στο CNCD υποβάλλοντας καταγγελία για δυσμενή διάκριση κατά την έννοια της οδηγίας 2000/78, εντός έξι και δώδεκα μηνών μετά την επέλευση των πραγματικών περιστατικών τα οποία οδήγησαν στην εν λόγω καταγγελία/αγωγή, ενώ, σύμφωνα με την ερμηνεία του εθνικού δικαίου υπέρ της οποίας τάσσεται το CNCD, η προβλεπόμενη στο άρθρο 26, παράγραφος 1, της ΟΓ 137/2000 κύρωση είναι ανέφικτο να εφαρμοστεί. Εν πάση περιπτώσει, όπως προκύπτει από τις υποβληθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου παρατηρήσεις, έστω και αν καταγγελία/αγωγή υποβληθεί/ασκηθεί ακόμη και πριν την εκπνοή της ανωτέρω εξάμηνης προθεσμίας, και υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 20, παράγραφος 7, της ΟΓ 137/2000, τυχόν απόφαση του CNCD επί φερόμενης δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού είναι πιθανό να εκδοθεί μόνο μετά την εκπνοή της εν λόγω εξάμηνης προθεσμίας παραγραφής.
- 66 Σε παρόμοιες καταστάσεις, όπως προκύπτει ιδίως από τις σκέψεις 17, 21 και 34 της παρούσας αποφάσεως, στο πλαίσιο της πρακτικής του CNCD, ανεξάρτητα από τη σοβαρότητα διαπιστωθείσας από αυτό δυσμενούς διακρίσεως, η επιβαλλόμενη κύρωση δεν συνίσταται στο πρόστιμο το οποίο προβλέπει η ΟΓ 137/2000, στόχος της οποίας είναι μεταξύ άλλων η μεταφορά της οδηγίας 2000/78 στην εσωτερική έννομη τάξη, αλλά μη χρηματική κύρωση προβλεπόμενη από το εθνικό κοινό δίκαιο και συνιστάμενη κατ' ουσίαν στο ότι εφιστάται προφορικώς ή εγγράφως η προσοχή του επιδεικνύοντος παραβατική συμπεριφορά ως προς τον κοινωνικό κίνδυνο των πραγματικών περιστατικών τα οποία έλαβαν χώρα, σε συνδυασμό «με σύσταση αφορώσα τις νομικές διατάξεις».

- 67 Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει μεταξύ άλλων αν, υπό περιστάσεις όπως οι εκτεθείσες στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως, οι ενδιαφερόμενοι οι οποίοι δικαιολογούν έννομο συμφέρον θα μπορούσαν να είναι τόσο απρόθυμοι να υποστηρίξουν τα αντλούμενα από την εθνική κανονιστική ρύθμιση περί μεταφοράς της οδηγίας 2000/78 δικαιώματα, ώστε το θεσπισθέν προς μεταφορά της καθεστώς κυρώσεων να στερείται πραγματικού αποτρεπτικού χαρακτήρα (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση *Draehmraehl*, σκέψη 40). Όσον αφορά το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως, το αιτούν δικαστήριο θα μπορούσε επίσης να λάβει υπόψη, ενδεχομένως, πιθανολογούμενη υπότροπη συμπεριφορά εκ μέρους του εναγομένου διαδικού.
- 68 Ασφαλώς, το γεγονός και μόνον ότι συγκεκριμένη κύρωση δεν είναι κατ' ουσίαν χρηματική δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι ενέχει αμιγώς συμβολικό χαρακτήρα (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση *Feryn*, σκέψη 39), ειδικότερα αν συνδυάζεται με τον κατάλληλο βαθμό δημοσιότητας και εφόσον θα διευκόλυνε, στο πλαίσιο τυχόν ασκήσεως αγωγών λόγω αστικής ευθύνης, τη στοιχειοθέτηση δυσμενούς διακρίσεως κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.
- 69 Πάντως, εναπόκειται εν προκειμένω στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει αν κύρωση, όπως είναι η απλή προειδοποίηση, αρμόζει σε κατάσταση όπως η επίδικη στο πλαίσιο της κύριας δίκης (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-271/91, *Marshall*, Συλλογή 1993, σ. I-4367, σκέψη 25). Συναφώς, η εντός προθεσμίας τριών ετών άσκηση απλώς και μόνον αγωγής λόγω αστικής ευθύνης δυνάμει του άρθρου 27 της ΟΓ 137/2000 δεν μπορεί να θεραπεύσει αφεαυτής τυχόν ελλείψεις σε επίπεδο αποτελεσματικότητας, αναλογικότητας προς την παράβαση ή αποτρεπτικού χαρακτήρα της κυρώσεως, όπως διαπίστωσε το αιτούν δικαστήριο σε σχέση με την εκτεθείσα στη σκέψη 66 της παρούσας αποφάσεως κατάσταση. Πράγματι, όπως επικαλέστηκε η *Accept* κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου επ' ακροατηρίου συζήτηση, όταν ένωση όπως αυτές του άρθρου 9, παράγραφος 2, της οδηγίας 2000/78 δεν ενεργεί εκ μέρους συγκεκριμένων θυμάτων δυσμενούς διακρίσεως, θα μπορούσε να καταστεί δυσχερής η υπόδειξη της υπάρξεως ζημίας σε βάρος μιας τέτοιας ενώσεως σύμφωνα με τους συναφείς κανόνες του εθνικού δικαίου.
- 70 Εξάλλου, αν επρόκειτο να αποδειχθεί ότι, όπως ισχυρίζεται η *Accept*, η συνιστάμενη σε προειδοποίηση κύρωση επιβάλλεται κατ' αρχήν αποκλειστικά, στο πλαίσιο της ρουμανικής έννομης τάξεως, στην περίπτωση όλως ασήμαντων παραβάσεων, το γεγονός αυτό θα έτεινε να οδηγήσει στην υπόθεση ότι η εν λόγω κύρωση δεν τελεί σε εξισορρόπηση προς τη σοβαρότητα τυχόν παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας.
- 71 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να υπομνησθεί ότι, σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όταν μία κατάσταση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής συγκεκριμένης οδηγίας, το εθνικό δικαστήριο οφείλει, εφαρμόζοντας το εθνικό δίκαιο, να το ερμηνεύσει στον μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της εν λόγω οδηγίας προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα [βλ., συναφώς, ιδίως, αποφάσεις της 10ης Απριλίου 1984, 14/83, von *Colson* και *Kamann*, Συλλογή 1984, σ. 1891, σκέψεις 26 και 28, της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-106/89, *Marleasing*, Συλλογή 1990, σ. I-4135, σκέψη 8, της 10ης Μαρτίου 2005, C-196/02, *Νικολούδη*, Συλλογή 2005, σ. I-1789, σκέψη 73, και της 28ης Ιανουαρίου 2010, C-406/08, *Uniplex (UK)*, Συλλογή 2010, σ. I-817, σκέψεις 45 και 46].
- 72 Προς τούτο, εναπόκειται ενδεχομένως στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει, στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, ιδίως, αν, όπως προτείνει η *Accept*, το άρθρο 26, παράγραφος 1, της ΟΓ 137/2000 θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 13, παράγραφος 1, της ΟΓ 2/2001 εξάμηνη προθεσμία παραγραφής δεν εφαρμόζεται επί των παρατιθέμενων στο εν λόγω άρθρο 26, παράγραφος 1, κυρώσεων.
- 73 Λαμβάνοντας υπόψη τις προηγηθείσες σκέψεις, στο τέταρτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι προσκρούει σε αυτό εθνική κανονιστική διάταξη, δυνάμει της οποίας, σε περίπτωση διαπιστώσεως δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, δεν είναι εφικτό να απευθυνθεί προειδοποίηση όπως εκείνη στο πλαίσιο της κύριας

δίκης, οσάκις η εν λόγω διαπίστωση χωρεί μετά την εκπνοή προθεσμίας παραγραφής έξι μηνών από την ημερομηνία επελεύσεως των πραγματικών περιστατικών, εφόσον, κατ' εφαρμογήν της ιδίως αυτής κανονιστικής ρυθμίσεως, επί μιας τέτοιας δυσμενούς διακρίσεως δεν επιβάλλονται κυρώσεις υπό συνθήκες τόσο σε επίπεδο ουσίας όσο και σε επίπεδο διαδικασίας προσδίδουσες στην κύρωση αποτελεσματικό, ανάλογο προς την παραβίαση και αποτρεπτικό χαρακτήρα. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν αυτό ισχύει όσον αφορά την επίδικη κανονιστική ρύθμιση στο πλαίσιο της κύριας δίκης και να ερμηνεύσει ενδεχομένως το εθνικό δίκαιο στον μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της εν λόγω οδηγίας προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 74 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Τα άρθρα 2, παράγραφος 2, και 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/EK του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία, έχουν την έννοια ότι πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της διαφοράς της κύριας δίκης επιδέχονται τον χαρακτηρισμό των «πραγματικών περιστατικών από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» όσον αφορά επαγγελματικό ποδοσφαιρικό σύλλογο, ενώ οι επίδικες δηλώσεις προέρχονται από πρόσωπο εμφανιζόμενο και εκλαμβάνόμενο από τα μέσα ενημερώσεως αλλά και από την κοινωνία ως ο κύριος διευθύνων τον εν λόγω σύλλογο, χωρίς πάντως να διαθέτει κατ' ανάγκη τη νομική ικανότητα να τον δεσμεύει και να τον εκπροσωπεί επί θεμάτων προσλήψεων.
- 2) Το άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση κατά την οποία πραγματικά περιστατικά όπως αυτά της κύριας δίκης χαρακτηρίζονταν ως «πραγματικά περιστατικά από τα οποία τεκμαίρεται η ύπαρξη δυσμενούς διακρίσεως» λόγω γενετήσιου προσανατολισμού κατά την πρόσληψη των παικτών εκ μέρους επαγγελματικού συλλόγου ποδοσφαίρου, το βάρος της αποδείξεως, όπως ρυθμίζεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 δεν νοείται να επιβάλλει την υποχρέωση αποδείξεως μη δυναμένης να προσκομιστεί, χωρίς να θίγεται το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής.
- 3) Το άρθρο 17 της οδηγίας 2000/78 έχει την έννοια ότι προσκρούει σε αυτό εθνική κανονιστική διάταξη, δυνάμει της οποίας, σε περίπτωση διαπιστώσεως δυσμενούς διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, δεν είναι εφικτό να απευθυνθεί προειδοποίηση όπως εκείνη στο πλαίσιο της κύριας δίκης, οσάκις η εν λόγω διαπίστωση χωρεί μετά την εκπνοή προθεσμίας παραγραφής έξι μηνών από την ημερομηνία επελεύσεως των πραγματικών περιστατικών, εφόσον, κατ' εφαρμογήν της ιδίως αυτής κανονιστικής ρυθμίσεως, επί μιας τέτοιας δυσμενούς διακρίσεως δεν επιβάλλονται κυρώσεις υπό συνθήκες τόσο σε επίπεδο ουσίας όσο και σε επίπεδο διαδικασίας προσδίδουσες στην κύρωση αποτελεσματικό, ανάλογο προς την παραβίαση και αποτρεπτικό χαρακτήρα. Εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν αυτό ισχύει όσον αφορά την επίδικη κανονιστική ρύθμιση στο πλαίσιο της κύριας δίκης και να ερμηνεύσει ενδεχομένως το εθνικό δίκαιο στον μέγιστο δυνατό βαθμό υπό το φως του γράμματος και του σκοπού της εν λόγω οδηγίας προκειμένου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο με αυτήν αποτέλεσμα.

(υπογραφές)